

De kracht van Radio Haren

Stemmen versterken, menselijkheid herwinnen

Radio Haren is een radiozender voor en door mensen in detentie, die binnen de muren van de gevangenis te horen is. Het is een wekelijkse afspraak tussen studenten van RITCS School of Arts en mensen in detentie. Kunnen we door hun stem te versterken en oor te hebben voor hun verhaal ook een stuk menselijkheid herwinnen? Hoe ver reikt de kracht van radio? Hoe zet je een structurele radiozender op in een context van rotatie? Allemaal vragen waar Radio Haren al doende een antwoord op probeert te vinden. Hadewijch Vanhaverbeke (RITCS) geeft aan de hand van praktijkvoorbeelden inzage in de best practices en uitdagingen van dit participatieve project.

Dag Hadewijch, hoe kwam je in aanraking met dit project en/of de context van de gevangenis? Hoe ging de bal aan het rollen voor Radio Haren?

Hadewijch: De vraag werd gesteld vanuit de directie van de gevangenis. In april 2022 vond een eerste meeting plaats op de werf

van de gevangenis, samen met De Rode Antraciet. Vervolgens diende ik via het RITCS een aanvraag in voor een onderzoeksproject. Ik kreeg groen licht om twee academiejaren aan het project te werken. De radio-opleiding heeft er ook een opleidingsonderdeel van gemaakt: studenten derde bachelor kunnen als keuzevak deelnemen aan het project.

Was dit jouw eerste ervaring binnen detentie?

Hadewijch: Inderdaad, ik had echt geen idee hoe het eraan toe gaat in een gevangenis. Voor het voortraject dat van start ging in maart verwachtte ik een volle klas maar dat was helemaal niet het geval. Ik wist niet dat het zo moeilijk zou zijn om effectief mensen in je les te krijgen. Maar gelukkig is dat nu gestabiliseerd: we hebben een gemotiveerd groepje van vier. Los daarvan is werken in de gevangenis een kwestie van

Radio Haren is een samenwerking tussen justitie, De Rode Antraciet en RITCS. Het project kreeg een extra stimulans om uit de startschotten te schieten dankzij het driejarig project Count me in! Active Participation in Prisons van De Rode Antraciet. Voorjaar 2023 startte het radio-voortraject in samenwerking met RITCS.

In 16 sessies werd gewerkt rond inhoud, technische skills, interviewskills en samenwerken als een radioteam. Er werd uitgegaan van de talenten van het team om daarmee een redactieploeg bouwen.

Na het voortraject werd in september 2023 gestart met het eigenlijke radiowerk. De redactie bestaat uit 4 mensen in detentie, een stagiair en 4 studenten die binnen hun radio-opleiding het vak gedetineerdenradio volgen.

Zowat alles kan een plaats krijgen op de radio. De rode draad is: Haren leren kennen aan de hand van de radio. Dat kan via muziekclipjes, delen van interesses, samen koken - soms gaat het over hun straf, dan weer over luchtigere zaken. Doel is om elke cel te bereiken door op termijn uit te zenden via just from cell. Tot die tijd moet er gewerkt worden met alternatieve tussenoplossingen, bijvoorbeeld een boombox op de wandeling of een radio-avond op unit. Momenteel wordt de mobiele studio van het RITCS gebruikt, in 2024 komt de mobiele studio van BBOD, daarna komt de echte studio. De beoogde frequentie is 11 uur radio per week.

“Gedetineerden durven zich kwetsbaar opstellen binnen de muren van het klaslokaal én op de radio. Dat is het voordeel van dit medium: de anonimiteit en de kracht van verbeelding en verbinding.

flexibiliteit en geduld: je steeds aanpassen aan veranderende omstandigheden, onverwachte wendingen... dat is een uitdaging en tegelijk een aspect dat je moet accepteren om te kunnen blijven functioneren. Maar ik heb vrij snel mijn draai gevonden.

Als we even terugblikken op die voorbereidende fase: hoe verliep die, wat was er allemaal nodig, wat waren (onverwachte) moeilijkheden of meevallers?

Hadewijch: Net voor de opstart van Radio Haren ging ik voor raad en tips & tricks andere projecten bezoeken zoals Radio Begijnenstraat en JailTV. Ik had gesprekken met functionarissen van de Rode Antraciet en begon aan een lessenplan over montage, interviewtechnieken enzovoort. Dankzij De Rode Antraciet konden we ook materiaal aankopen zoals laptops, hoofdtelefoons en opnametoestellen.

Werken in een context van rotatie was iets waar ik tegenaan botste, de groep gedetineerden is intussen al een aantal keer veranderd, slechts één iemand die een jaar geleden begon doet nu nog mee. Een andere uitdaging is het vele wachten, ik had dat wel verwacht maar niet in deze mate.

Anderzijds is het enorm fijn om te werken met een doelgroep die recht voor de raap is. Als er iets niet goed zit, zal je het meteen gehoord hebben. Maar ook als iets goed loopt, wordt dat gezegd. Het was niet zo moeilijk om een plek te creëren waar de stoerheid van de gevangenis zoveel mogelijk buiten blijft. Gedetineerden durven zich kwetsbaar opstellen binnen de muren van het klaslokaal én op de radio. Dat is het voordeel van dit medium: de anonimiteit en de kracht van verbeelding en verbinding.

Waren andere mensen binnen de gevangenis meteen even enthousiast of overtuigd van die kracht?

Hadewijch: We worden respectvol behandeld door de beampten. Het is nog niet zo bekend, dus het is nog afwachten tot we effectief kunnen uitzenden om te weten wat iedereen er echt van denkt. Maar voorlopig loopt dat zeker goed.

Hoe verliep de samenwerking met onze functionarissen?

Hadewijch: Goed! Jelle is super bereikbaar en is de tussenpersoon tussen mij en de gevangenis. Hij zorgt voor de nodige toelatingen zowel qua mensen als qua materiaal en helpt me het reilen en zeilen binnen de gevangenis te leren kennen. Hij heeft me in het begin op een fijne manier laten wennen aan de gevangenis en me helpen opstarten tot ik zelf de weg vond naar het klaslokaal. Oriëntatie is niet mijn sterkste kant, dus dat was nodig in een gebouw waar alles op elkaar lijkt.

Was er voldoende ondersteuning vanuit de gevangenis zelf, zoals directie en personeel?

Hadewijch: Qua ingesteldheid zeker, de vraag naar een radio kwam immers vanuit de gevangenis zelf. Er is een lokaal voorzien en ook het budget voor de studio is goedgekeurd. Maar de uitvoering is toch wat anders: de communicatie gaat heel erg traag en noch ik noch Jelle heeft zicht op wanneer wat zal komen. Wanneer zullen we luistermomenten mogen organiseren? Wanneer zullen we effectief beluisterbaar zijn in de cellen? Wanneer komt de radiostudio er? Dat is wel vrij cruciaal: op dit moment maken we uitzendingen die niet gehoord worden. Je kan dat een tijdje volhouden, maar op een bepaald moment moet er wel geschakeld worden om de motivatie niet te verliezen.

Waarom denk je dat een radiostation een meerwaarde is voor een gevangenis?

Hadewijch: Het is een manier om detentieschade te beperken en een zinvolle tijdsbesteding aan te reiken. Tegelijk geef je het woord aan een groep die niet snel het woord krijgt. Communicatie is belangrijk voor mensen in detentie – dat loopt nu niet zo goed. Radio maken is empathisch bezig zijn, je inleven in de ander. De deelnemers leren veel: teamwork maar ook zelfstandig werken, zelfexpressie, technische skills zoals opnemen en monteren, communiceren met de luisteraar.

Op welke manier heb je het participatief aangepakt? Hoe heb je het co-creatieproces uitgewerkt? Heb je het gevoel dat de gedetineerden eigenaarschap hadden, of waren het eerder deelnemers?

Hadewijch: Een redactie is van nature al heel participatief, je hebt ieders input nodig. Nu is er bijvoorbeeld een redactielid die twee weken 'strikt' heeft en dan zitten we

“
Radio maken is
empathisch bezig
zijn, je inleven in
de ander.

“

Participatie is echt essentieel voor het project, anders zou het radio zijn die niemand binnen de muren aanspreekt.

echt in de shit. Ik kan niet beslissen wat de thema's en onderwerpen zijn, het gaat om hun leefwereld. Participatie is dus echt essentieel voor het project, anders zou het radio zijn die niemand binnen de muren aanspreekt. De deelnemers zeggen soms 'mais tu es le chef eh!' Dan antwoord ik dat ik misschien wel kennis heb over het radiomaken zelf, maar niet de waarheid in pacht heb. Radiomaken is geen wiskunde, er is geen goed of fout. Dus we gaan over alles in geprek, het is co-creatie.

We vertrekken vanuit ieders talenten. Is er iemand die fantastisch schrijft, dan kan die daarmee aan de slag en eventueel iemand anders helpen die daarin verdwaalt. Zo leren ze bij. Daarnaast willen we ook input van andere gedetineerden: nummers aanvragen, recepten delen, een verhaal vertellen over een bepaald thema... Om die bal aan het rollen te krijgen moet Radio Haren natuurlijk een vaste waarde worden.

Hoe moeilijk of makkelijk was het om deelnemers te vinden?

Hadewijch: Dat was niet evident. Het is een structureel project en ik vraag echt engagement. Je kan niets uit de grond

stampen als je niet kan rekenen op de deelnemers. Het was moeilijk om tot een groepje te komen – we hebben veel geflyerd, mond-aan-mond-reclame gemaakt, op units gaan praten – maar nu hebben we een min of meer stabiel groepje. Tot het moment dat ze vrijkomen uiteraard. Zelfs nu is het voor hen soms moeilijk om er te geraken. Soms zit er ergens een kink in de kabel en moeten ze echt aandringen om te mogen komen.

Wat ambieer je nog met dit project of hoe zie je het verder evolueren?

Hadewijch: Uitzenden, uiteraard!

Beluisterbaar zijn in elke cel! En op termijn: het aanbod verankeren en uitbreiden.

Wat is het mooiste compliment dat je al hebt gekregen?

Hadewijch: In het begin en op het einde van iedere sessie doen we een 'weerpraatje', om te horen hoe iedereen zich voelt. Dat is op het einde altijd beter dan in het begin. Dat op zich is al een mooi compliment.

“

“Ik wilde van in het begin meedoen want ik had altijd al interesse in streaming. Dit project geeft me extra kennis boven op de passie die ik al heb voor de radio. Het laat ons ook toe om gehoord te worden.”

De radio is een bron van informatie, van kennis, van getuigenissen én een kanaal voor de stem van gedetineerden.

“Ik was meteen overtuigd om mee te doen! Meewerken aan de radio is heel leerzaam voor mij als persoon. Ik kan op een positieve manier informatie delen met zoveel mogelijk andere gedetineerden. Het is wel jammer dat de radio nog niet live kan gaan, daardoor is de communicatie tussen de radio en gedetineerden voorlopig nog beperkt. Het belangrijkste van dit initiatief is het stimuleren en motiveren van gedetineerden om zo hun toekomstperspectief te verbeteren. De radio staat voor verbinding en eenheid, het geeft mensen de mogelijkheid hun stem te laten horen maar ook om te leren van elkaar.”

“Ik ben erin gestapt uit nieuwsgierigheid, ik wilde ontdekken waar het om ging.”

De radio brengt het gesprek op gang, doet nadenken en van gedachten wisselen, leert ons beter samen te leven, geeft troost en vertrouwen.

Deelnemen aan het radioproject is ontspannend en leuk en brengt ook audiovisuele kennis en vaardigheden.

Zo'n kanaal zorgt voor de nodige afleiding en vrolijkheid, maar geeft ook informatie en brengt mensen samen, het heeft potentieel om een echte 'community' te creëren.”

”